

Process Myndighetsutövning Vård och omsorg	Version 1,0	Giltig fr.o.m. 2017-07-01	Ersätter Ny Riktlinje	Diarienummer Sov 66/2017
Processägare AnnaStina Henriksson, avdelningschef Myndighetsavdelningen	Processledare / ansvarig för revidering Jessica Henriksson, enhetschef Myndighetsavdelningen		Granskad av Kommunjurist	
Beslutad av Programnämnd Social välfärd	Beslutad datum 2017-06-01	Revideras datum 2018-06-01		

Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen inom Vård och omsorgs verksamhetsområde

Innehåll

Innehåll	2
1. Inledning	3
Riktlinjernas målgrupp och avgränsning.....	3
Syfte med riktlinjerna.....	3
Socialtjänstlagen	3
Skälig levnadsnivå	4
Värdegrund för Vård och omsorg	4
Rehabiliterande arbetssätt	4
Det egna ansvaret	5
Informationsskyldighet	5
Den enskildes delaktighet.....	5
2. Kommunens ansvar för medborgare	6
Bosättningskommun.....	6
Vistelsekommun	6
Biståndsutredning inför flytt till annan kommun.....	6
Asylsökande.....	6
EU/EES-medborgare.....	7
Akut nödsituation.....	7
3. Handläggning av ärende	8
Individens behov i centrum (IBIC)	8
Aktualisering och ansökan	9
Utredning.....	9
Beslut och uppdrag	10
Överklagande.....	10
Tidsbegränsning och uppföljning	10
Individen i centrum kräver samverkan med andra	11
Utskrivning från sjukhus.....	11
4. Stöd till anhöriga som vårdar en närstående i hemmet	12
5. Övriga bestämmelser att ta hänsyn till	13
Lag om valfrihet (LOV) vid stöd i ordinärt boende.....	13
Insatser vid hushållsgemenskap	13
Förhöjt förbehållsbelopp	13
Anhöriganställningar.....	13
Tandvårdsstöd.....	14
6. Bistånd avseende ordinärt boende	15
Hemtjänst	15
Omvårdnad.....	15
Service.....	17
Mattjänst - Lunchlåda	19
Trygghetslarm	19
Närståendesättning.....	19
Dagverksamhet	20
7. Bistånd avseende Korttidsvård	21
Prioriteringsordning korttidsvård	21
Inriktningar korttidsvård	21
8. Bistånd avseende Vård- och omsorgsboende	23
Prioriteringsordning vård- och omsorgsboende.....	23
Inriktningar vård- och omsorgsboende	24
Parbogaranti	25
Valfrihet vård- och omsorgsboende	25

1. Inledning

Riktlinjernas målgrupp och avgränsning

Riktlinjerna avser personer som har ett beslut enligt socialtjänstlagen (2001:53), SoL inom verksamhetsområdet Vård och omsorg. Riktlinjerna omfattar hemtjänst, dagverksamhet, närståendeersättning, förhöjt förbehållsbelopp, korttidsvård samt vård- och omsorgsboende. Med hemtjänst avses här:

- Omvårdnad
- Service
- Mattjänst
- Trygghetslarm
- Ledsagning
- Avlösning

Det finns också några andra insatser som är möjliga att få både via Socialtjänstlagen och annan lagstiftning. För att tydliggöra gränsdragning beskrivs därför även

- Servicetjänster enligt lagen om kommunala befogenheter (SFS 2009:47)
- Dagverksamhet och korttidsvård som beslutas enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL 2017:30)

Beslut om insats enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS 1993:387) samt SoL-beslut för personer som tillhör socialpsykiatrins målgrupp handläggs av utredningsenheten LSS och SoL och beskrivs i särskild riktlinje. Beslut om insats efter delegation och instruktion enligt HSL beskrivs inte heller i dessa riktlinjer.

Syfte med riktlinjerna

Syftet med riktlinjerna är att skapa ett enhetligt synsätt vid bedömningar och att personer med likvärdiga behov bedöms på samma sätt.

Socialtjänstlagen

Den enskilde som på grund av fysiska, psykiska, sociala och/eller existentiella behov behöver hjälp och stöd i den dagliga livsföringen och som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har enligt socialtjänstlagens 4 kap 1 § rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt.

Dessa riktlinjer utgår från socialtjänstlagen och förhåller sig till aktuell rättspraxis och förarbeten till gällande lagar och bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.

Riktlinjerna är vägledande och gäller aldrig utan undantag. En helhetsbedömning av den enskildes totala situation måste alltid göras i varje enskilt fall. Ytterst är det dock alltid den enskildes behov av stöd och hjälp som är avgörande vid beslut om insats. Det finns inte några begränsningar för vilka typer av insatser som den enskilde kan ansöka om. Oavsett vilket bistånd ansökan gäller ska rätten till bistånd alltid prövas.

Skälig levnadsnivå

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Det innebär inte bara en nivåbestämning utan ger också uttryck för vilken form av insats, vård och stödformer som kan komma i fråga. Begreppet skälig levnadsnivå har ingen exakt definition. I förarbetena till den tidigare socialtjänstlagen anfördes att det skulle vålla stora svårigheter att närmare ange vad som avses med skälig levnadsnivå i lagtexten. Begreppet måste bedömas med utgångspunkt i den tid och de förhållanden som den hjälpbehövande lever i. Det angavs därför att fastställandet av vilken levnadsnivå som anses skälig måste överlämnas till kommunerna att fastställa. I senare förarbeten beskrivs skälig levnadsnivå även som ett uttryck för kvaliteten i insatsen och vilken ambitionsnivå som kan vara rimligt i ett enskilt fall. Bedömningen av vilka insatser som behövs för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå bedöms alltså utifrån den tid och de förhållanden som just då råder, men också utifrån den enskildes egen situation och behov. Detta innebär att skälig levnadsnivå kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Vid bedömningen av vad som i det enskilda fallet ska ses som skäligt kan handläggaren vid tveksamhet söka stöd i rättspraxis, i dessa riktlinjer samt vid gemensamma ärendedragningar.

Vid bedömning av vilken insats som kan komma ifråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det finns inte någon obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad¹.

Värdegrund för Vård och omsorg

Biståndsbedömningen ska präglas av att alla känner sig respekterade oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Örebro kommuns värdegrund för vård och omsorg beskriver ett gemensamt förhållningssätt i mötet med den enskilde. Värdegrundens utgångspunkt är:

"Du ska kunna leva ditt liv som du vill utifrån din bakgrund, nutid och framtid. Vi lyssnar på dig och respekterar din rätt att bestämma själv."

Värdegrunden består dessutom av 11 punkter och 12 värdighetsgarantier som riktar sig till personer med insats och deras anhöriga.²

Värdegrunden är vägledande och med undantag för värdighetsgarantierna, som kommunen lovar att uppfylla, utgör de ett förhållningssätt som kommunens anställda ska arbeta efter. Värdegrunden måste alltid sättas i sammanhang med beviljad insats och lagstiftningen på området. Särskilt ska det som anges under föregående avsnitt, "Skälig levnadsnivå" beaktas.

Rehabiliterande arbetssätt

I Örebro kommun ska ett rehabiliterande arbetssätt användas. Det innebär att alla yrkeskategorier sluter upp med insatser vid rätt tidpunkt för att ge den enskilde möjligheten att dirigera sin egen rehabilitering utifrån egna mål och resurser. Vid bedömning av vilken insats

¹ Prop. 00/01:80, sid 91 RÅ 1986 ref 175

² Mer om värdegrunden finns på Örebro kommuns hemsida www.orebro.se

som ska erbjudas ska därför alltid individens möjlighet att öka sin självständighet och förbättra eller bibehålla sin funktionsförmåga beaktas.

Det egna ansvaret

Socialtjänsten får aldrig ta över ansvaret från den enskilde utan arbetet skall inriktas på att den enskilde i möjligaste mån behåller ansvaret eller tar tillbaka ansvaret för den egna situationen. Insatserna syftar till att stärka den enskildes förmåga till ett självständigt liv.

Till socialtjänstens uppgifter hör dock att på olika sätt försöka motivera den enskilde att ta emot hjälp eller en insats. Insatsen ska anpassas till den enskildes aktuella förutsättningar och behov. Det är även väsentligt att, ur ett helhetsperspektiv, beakta ekonomisk hushållning för kommunen.

Informationskyldighet

Handläggare ska i samband med utredningen informera om utbudet av övriga relevanta samhällstjänster såsom mötesplatser/träffpunkter, dagverksamheter, anhörigstöd, trygghetsboende, seniorbostäder frivilligorganisationer och hushållsnära tjänster. Kommun har informationskyldigheten även till personer som har behov av insatser, men inte är motiverade att ta emot stöd.

Den enskildes delaktighet

Den enskildes delaktighet och inflytande är central både i behovsbedömning och verkställande av insats. Biståndsbeslutet ska underlätta flexibilitet i utförandet av insatserna. Inom ramen för biståndsbeslutet har den enskilde stort inflytande över insatserna, hur stödet ges, samt vid vilken tidpunkt detta ska ske.

2. Kommunens ansvar för medborgare

Bosättningskommun

Med bosättningskommun avses i 2a kap. 3 § SoL den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller annan kommun, om den enskilde har starkast anknytning till den kommunen.

Det är bosättningskommunen som ansvarar för stöd och hjälpinsatser, oavsett om den enskilde tillfälligt eller under en längre tid vistas i en annan kommun. Det kan exempelvis gälla vid semestrar när man vistas i sin sommarstuga under olika perioder av året.

Vistelsekommun

Äldre personer har rätt till stöd och hjälpinsatser vid vistelse under en kortare tid i en annan kommun, t.ex. vid semester eller vistelse i sin sommarstuga under olika perioder under året (prop. 2010/11:49 s. 32).

Vistelsekommunen är skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och verkställighet i vissa fall. Bosättningskommunen ersätter vistelsekommunen för hjälp med verkställighet enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.³

Biståndsutredning inför flytt till annan kommun

En person som önskar flytta till en annan kommun och till följd av ålderdom, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig där, utan att inflyttningskommunen bistår med behövliga insatser, får hos den kommunen, enligt 2a kap. 8 § socialtjänstlagen, ansöka om sådana insatser.

En sådan ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Det förhållandet att den sökandes behov är tillgodosedda i hemkommunen får inte beaktas vid bedömningen av ansökan.

På begäran av inflyttningskommunen är hemkommunen skyldig att bistå med den utredning som behövs för att kunna pröva ansökan. Den enskilde ska lämna samtycke till att uppgifter lämnas ut. Biståndsutredning görs av hemkommunen i enlighet med inflyttningskommunens begäran om vad utredningen ska innehålla. Om den enskilde inte uppfyller kriterierna gör inflyttningskommunen ett avslag där motiveringen framgår.

Asylsökande

Migrationsverket har det övergripande ansvaret för mottagandet av asylsökande. I lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., LMA finns regler om bl.a. bistånd till denna grupp. Asylsökande har enligt lagen inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL för förmåner av motsvarande karaktär, dvs. förmåner som motsvarar det bistånd som en asylsökande har rätt till enligt LMA. Det bistånd som lämnas enligt LMA består av logi samt ekonomisk ersättning i form av bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag (13 § LMA). Asylsökande som inte själva ordnar bostad har rätt till logi på en förläggning (14 §

---

³ SOSF Handläggning och dokumentation inom socialtjänstlagen sid 108-109

LMA). Migrationsverket är ansvarig för bistånd i form av logi, men vad som omfattas av begreppet är inte helt tydligt. I förarbetena till lagen (prop. 1993/94:94 s. s. 26 f., 35) finns stöd för att Migrationsverket ansvar för att de asylsökande som inte kan ordna bostad på egen hand tas emot på förläggning och i övrigt får det mottagande som erfordras för att tillgodose de särskilda behov som kan finnas. De asylsökande som valt att bo i ett eget boende kan istället välja att bo på ett asylboende och där få sina behov tillgodosedda. Personer som omfattas av denna lag hänvisas därför till den anläggning där personen är inskriven. Vill personen ändå ansöka om bistånd av motsvarande karaktär enligt 4 kap. 1 § SoL ska ansökan prövas och avslås. Kommunens yttersta ansvar enligt 2 kap. 1 § SoL gäller även personer som omfattas av LMA.

EU/EES-medborgare

Rätten till likabehandling innebär att EU/EES-medborgare som bedöms ha uppehållsrätt i Sverige har rätt till socialt bistånd och andra sociala förmåner på samma villkor som svenska medborgare. EU/EES-medborgare har uppehållsrätt efter tre månader om de uppfyller något av villkoren för uppehållsrätt. Till skillnad från uppehållstillstånd prövas inte uppehållsrätt, utan gäller så länge ett villkor är uppfyllt.

EU/EES-medborgare delas in i ekonomiskt aktiva och ekonomiskt icke-aktiva.

Ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare

Som ekonomiskt aktiva räknas företagare, arbetstagare och arbetssökande som aktivt söker arbete och anses ha en verklig möjlighet att få en anställning i Sverige. Ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare har rätt till likabehandling med svenska medborgare i samma situation när det gäller ekonomiskt bistånd.

Ekonomiskt icke-aktiva EU/EES-medborgare

Som ekonomiskt icke-aktiva räknas till exempel studenter och pensionärer. De har uppehållsrätt om de har en heltäckande sjukförsäkring och medel för sin och sina familjemedlemmars försörjning.

Familjemedlemmar till EU/EES-medborgare

Om en EU/EES-medborgare har uppehållsrätt har även make eller sambo uppehållsrätt. För ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare gäller uppehållsrätten även för vissa andra familjemedlemmar och släktingar, som är beroende av EU/EES-medborgaren för sin försörjning eller för annan hjälp.

Rätten till likabehandling vid ansökan om bistånd är inte lika långtgående för alla EU/EES-medborgare.

Akut nödsituation

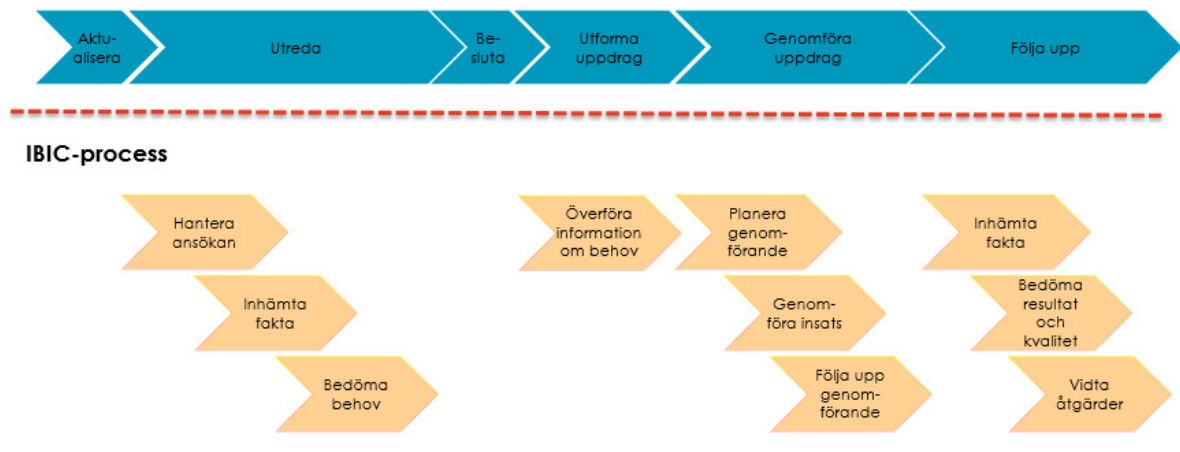
Personer som inte bedöms ha hemvist i en kommun där de tillfälligt vistas, har bara rätt till bistånd för att avhjälpa en akut nödsituation som inte går att lösa på annat sätt. Vad som är nödvändig hjälp för att avhjälpa en akut nödsituation, måste socialtjänsten bedöma i varje enskilt fall.

3. Handläggning av ärende

I detta avsnitt beskrivs kortfattat hur ett ärende handläggs. Arbetsätt i Örebro har sin grund i SOSFS 2014:5⁴ För mer detaljerad information hänvisas till myndighetsavdelningens metodstöd och rutiner.

Individens behov i centrum (IBIC)

IBIC process utifrån socialtjänstens övergripande process för handläggning och dokumentation

I Örebro används det nationella arbetssättet **Individens behov i centrum (IBIC)**⁵. Vid handläggning av ett ärende. IBIC är ett behovsriktat och systematiskt arbetssätt för att bedöma behov utifrån socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

IBIC utgår från individens behov, resurser, mål och resultat inom olika livsområden i dagliga livet istället för de insatser som kommunen erbjuder. IBIC används klassifikationen ICF, vilket är ett internationellt system för att beskriva funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. ICF används för att med ett gemensamt språk som stöd fånga upp kombinationen av olika perspektiv och för en helhetssyn hur en person fungerar i sin livssituation

Med ett systematiskt arbetssätt beskrivs nuläge, mål och resultat med strukturerad dokumentation. Det ger säkrare överföring och återanvändning av information. IBIC utgår från socialtjänstens process för handläggning och dokumentation. I dokumentationen går det att följa individen genom processen, från ansökan till avslutad insats.

Utredning av en ansökan görs utifrån den enskildes behov inom nio livsområden;

- Lösa problem och fatta beslut
- Planera daglig rutin
- Kommunikation
- Förflyttning

⁴ "Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS"

⁵ "Individens behov i centrum – Behovsriktat systematiskt arbetssätt med dokumentation av individens behov utifrån ICF", Socialstyrelsen 2016

- Personlig vård
- Utföra hushållsarbete (Hemliv)
- Samspel och relationer
- Sysselsättning och vardagsekonomi
- Socialt liv

Aktualisering och ansökan

När kommunen genom en ansökan eller på annat sätt får kännedom om att en enskild kan vara i behov av insatser enligt socialtjänstlagen ska en utredning inledas utan dröjsmål. Socialtjänstlagen innehåller dock inga möjligheter till tvångsinsatser, vilket innebär att en utredning av den enskildes behov och beslut om insatser endast kan genomföras om den enskilde själv vill det.

När den enskilde tar kontakt med kommunen ska återkoppling från biståndshandläggare till den enskilde ske senast efter tre arbetsdagar från första kontakt⁶. Det är alltid den enskilde själv som ansöker om hjälp. En anhörig eller närstående kan vara behjälplig att påtala behovet men det är alltid den enskilde som formellt ansöker. Sökanden får företrädas av ett ombud med stöd av en skriftlig fullmakt alternativt en muntlig fullmakt som lämnas vid ett hembesök eller besök på förvaltningen. Om den enskilde på grund av sjukdom inte har insikt om sin situation och själv saknar förmåga framföra en ansökan behövs en legal ställföreträdare i form av god man eller förvaltare. Anmälningsskyldighet till Överförmyndarnämnden föreligger då enligt 5 kap. 3 § socialtjänstförordningen (2001:937). En person med nedsatt beslutsförmåga kan inte företrädas av någon annan med stöd av en fullmakt. En fullmakt är inte giltig när det utfärdats av någon med nedsatt beslutsförmåga. Vidare anses en fullmakt som ställts ut innan den enskilde drabbades av nedsatt beslutsförmåga inte längre giltig när den enskilde lider av bristande rättshandlingsförmåga och inte har kapacitet att återkalla fullmakten.

När någon annan än den enskilde tar kontakt sker en anmälan. Handläggaren måste skyndsamt ta reda på om anmälan leder till en ansökan från den enskilde genom att göra en förhandsbedömning. I de fall en anmälan inte leder till en ansökan ska detta dokumenteras.

Utredning

Vid bedömning om en person har rätt till bistånd enligt SoL utreds om:

- ett behov föreligger
- behovet kan tillgodoses på annat sätt
- biståndet behövs för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå

Varje ärende där någon enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts.⁷ En individuell bedömning ska göras i varje enskilt fall.

I utredningen används IBIC som ett systematiskt arbetssätt och ett stöd för handläggaren i utredningsarbetet vid handläggning av ansökningar enligt socialtjänstlagen. I utredningen beskrivs och strukturerat dokumenteras individens behov, resurser, mål och resultat med stöd av klassifikationen i nationella fackspråket i ICF.

---

⁶ Världighetsgaranti enligt Vård- och omsorgs värdegrund – www.orebro.se

⁷ Förvaltningslag (1986:223) 7 §

Insamling av fakta kan ske genom uppgifter från den enskilde eller uppgifter från andra. Det är av stor vikt att biståndshandläggaren vid behov samverkar med andra professioner och samråder med personer i den enskildes närhet för att få en samlad bild av livssituationen. Detta ska alltid ske med den enskildes samtycke.

Det ska framgå av utredningen vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar. Som en del av utredningen framgår utredarens bedömning, som ligger till grund för motiveringen av beslutet.

Beslut och uppdrag

Beslut om insats ska alltid ske utifrån den enskildes behov och målsättning med insatserna. Målen med ett bistånd ska alltid beskrivas så att det är möjligt att följa upp. Vid utredningen ska handläggaren alltid fråga den enskilde om målet med biståndet och vid behov hjälpa till att utforma mål.

Beslutet ska tydligt beskriva vad den enskilde ska få för hjälp och stöd. Beslutet ska samtidigt ge ett utrymme för den enskilde att tillsammans med utföraren planera hur insatsen ska utformas inom ramen för de livsområden och den tidsram som biståndet avser. Den beviljade tiden är inte exakt utan tiden beviljas **upp till** en beräknad tid för att det skall finnas en viss flexibilitet som kan följa den enskildes varierande behov.

Ett avslag eller delavslag på en ansökan ska alltid motiveras. Om skäl till avslag är att behov kan tillgodoses på annat sätt ska det framgå vad annat sätt innebär. Vid avslag ska det framgå var och när den enskilde kan överklaga beslutet.

Överklagande

Den enskilde har rätt att, hos förvaltningsrätten, överklaga beslut som inte innebär fullt bifall. Domstolen kan efter prövning ändra beslutet om de anser att kommunen gjort en felaktig bedömning. Biståndshandläggaren har skyldighet att informera om och vara behjälplig med överklagandet.

Överklagande ska komma in till Programnämnd Social välfärd inom tre veckor från den dag den enskilde fick del av beslutet. Om överklagandet inkommit i tid görs en förnyad bedömning av biståndshandläggaren. Om ingen ändring görs, eller om ändringen inte helt motsvarar det den enskilde ansökt om, skickas överklagandet vidare till förvaltningsrätten för prövning.

Tidsbegränsning och uppföljning

Enligt handbok för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten⁸ anses det vara lämpligt att tidsbegränsa besluten om behovet av insatserna antas kunna förändras över tid. Däremot anses det mindre lämpligt att tidsbegränsa andra former av insatser, exempelvis beslut om vård- och omsorgsboende.

- Biståndsbeslut, förutom dem som avser vård- och omsorgsboende, trygghetslarm, servicetjänster och mattjänst tidsbegränsas regelmässigt.
- Beslut om trygghetslarm, servicetjänster och mattjänst tidsbegränsas inte men ett bevakningsdatum anges.

⁸ Sid 160 "Handläggning och dokumentation enligt Socialtjänsten", Socialstyrelsen

- Biståndsbeslut ska följas upp i god tid innan de upphör att gälla.
- Enskild med pågående hemvårdsinsatser i bostaden och som – efter ansökan och beslut – erbjudits vård- och omsorgsboende behåller de pågående insatserna som längst fram till och med inflyttningsdatum, enligt hyreskontrakt.

Beslut ska följas upp för att få fram ett underlag för bedömning om insatsen skall fortsätta, förändras eller avslutas. Nämnden har ansvar för att följa upp hur beviljade insatser utförs – att insatserna tillgodoser den enskildes behov av stöd och hjälp, att verkställigheten sker i enlighet med beslutet och med hänsyn till den enskildes medinflytande samt är av god kvalitet. Viktiga underlag vid uppföljningen är det tidigare beslutet, genomförandeplanen samt, när det gäller hemtjänst, registrerad utförd tid. Beslut om insatser som pågår under längre tid följs upp minst en gång per år. Första gången ett beslut verkställs eller då annan information inkommit (t.ex. att behoven förändrats, att något särskilt har hänt eller genom klagomål från den enskilde) kan anledning finnas att följa upp beslutet tidigare.

Tidsbegränsning och uppföljning av beslut regleras och beskrivs i detalj i särskild rutin.

Individen i centrum kräver samverkan med andra

Bedömning av en persons behov kräver ofta att flera professioner, såväl inom, som utanför, den kommunala organisationen samverkar. I de fall det är relevant ska biståndshandläggaren därför inhämta uppgifter från andra, efter att samtycke inhämtats från den enskilde.

Biståndshandläggare ska, om det finns behov, initiera till en Samordnad individuell plan, SIP⁹. SIP ska upprättas tillsammans med den enskilde om det finns behov av insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård där samordning bör genomföras.

Utskrivning från sjukhus

I Örebro kommun används en process vid utskrivning från sjukhuset som innebär en förlängd utredningsperiod där målsättningen är att öka delaktigheten och begripligheten för den enskilde genom att få lämna sjukhuset innan en långsiktig planering görs och individuella målsättningar diskuteras. Det innebär att vårdplaneringar på sjukhus genomförs av utskrivningssamordnare och när den enskilde kommit hem tar biståndshandläggare kontakt och bokar ett hembesök för uppföljning inom en månad. Vid vårdplanering på sjukhus används ett begränsat antal livsområden för att kartlägga den enskildes behov.

Utskrivningssamordnare i Örebro kommun är sjuksköterskor och arbetsterapeuter med delegation att fatta beslut enligt socialtjänstlagen vid utskrivning från sjukhus.

⁹ Samordnad individuell plan är lagstadgad sedan 2010 i både HSL (3 f §) och SoL (2 kap. 7 §).

4. Stöd till anhöriga som vårdar en närstående i hemmet

Enligt 5 kap. 10 § socialtjänstlagen ska ansvarig nämnd erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, eller äldre alternativt som stödjer en närstående med funktionshinder.

Närstående är enligt lagen den som vårdas. Anhörig är den som stödjer och vårdar den närstående. Utgångspunkten för biståndsbedömningen är den som vårdas och den anhöriges behov av avlastning i omvårdnadsarbetet. Det är den som vårdas som får beslut om insatsen.

Mer information om kommunens insatser för anhörigstöd finns i särskild riktlinje¹⁰.

---

¹⁰ Riktlinjer för stöd till anhöriga- Vård och omsorg (Vv195/2016, Vö 214/2016)

5. Övriga bestämmelser att ta hänsyn till

Lag om valfrihet (LOV) vid stöd i ordinärt boende

För omvårdnad¹¹, servicetjänster, och matjänst har den enskilde rätt att välja vilken utförare som ska utföra den beviljade insatsen.

Biståndshandläggaren ska sakligt och objektivt informera och vägleda den enskilde om aktuella utförare av tjänster i valfrihetssystemet. Om den enskilde inte vill eller kan välja erbjuds en kommunal eller privat utförare som är godkänd av Örebro kommun. Detta sker via ett ickevalsystem där kommunala och privata utförare listas och får uppdrag enligt turordning. Om den enskilde inte vill välja en specifik utförare går det ändå via systemet att beakta specifika önskemål om exempelvis språk. I valfriheten ingår också rätten för den enskilde att byta utförare.

Insatser vid hushållsgemenskap

Någon omvårdnadsplikt finns inte inskriven i äktenskapsbalken och varje make avgör själv i vilken omfattning hen vill hjälpa till med personliga omvårdnadssysslor såsom personlig hygien, toalettbestyr och matning. Anhörigvård är ett frivilligt åtagande. En kommun kan därför inte avslå en ansökan om t.ex. hemtjänst med hänvisning till att den anhöriga kan tillgodose omvårdnadsbehovet. En ansökan om bistånd med serviceinsatser som tvätt, inköp och städning kan däremot avslås med hänvisning till att en maka/make eller sammanboende kan utföra insatsen i de fall där anhöriga inte själv har behov av sådana insatser¹².

Hushållets totala situation avgör hur mycket hjälp den enskilde kan få. Sammanboende har ett gemensamt ansvar för de praktiska sysslorna i hemmet. Det är enbart en person per hushåll som kan få biståndsprövad hjälp med servicetjänster. Om bara den ene har behov avslås ansökan med hänvisning till att man hjälps åt i en hushållsgemenskap.

Förhöjt förbehållsbelopp

Biståndshandläggare fattar beslut enligt delegation på förhöjt förbehållsbelopp. Beslutet är aktuellt för personer med ökade kostnader på grund av sitt hjälpbehov och fattas i samråd med debiteringshandläggare.¹³

Anhöriganställningar

Anhöriganställningar är inte tillåten i Örebro kommuns hemtjänstverksamhet och kan inte beviljas som ett bistånd.

Detta innebär att ingen anställd får utföra insatser till egen närstående. Med anhöriga menas make, maka, sambo, barn, syskon, föräldrar och barnbarn men också andra släktingar och vänner där en uppenbar beroendeställning/jävsituation kan uppstå.

¹¹ I valfrihetssystem för omvårdnad ingår omsorgsinsatser, avlösning, ledsagning, samt hälso- och sjukvårdsinsatser som utförs av omvårdnadspersonal.

¹² Dom: KRG 2089-16

¹³ För mer information se ”Vård och omsorgstaxa Örebro kommun 2017”

Tandvårdsstöd

Region Örebro län har ett lagstadgat ansvar att erbjuda uppsökande tandvård till äldre personer med omfattande behov av vård och omsorg, vilket innebär kostnadsfri munhälsobedömning i hemmet. För personer med vård och omsorg i hemmet, är det biståndshandläggare som tillstyrker behovet till Regionens tandvårdsenhet. För att ha rätt till tandvårdsstöd krävs att den enskilde har stort behov av personlig omvårdnad.

6. Bistånd avseende ordinärt boende

Hemtjänst

I Örebro kommun används ofta begreppet hemvård för insatser i ordinärt boende gällande hemtjänst och hemsjukvård. Då denna riktlinje avser insatser enligt socialtjänstlagen används begreppet hemtjänst. Hemtjänst innebär bistånd i form av service och omvårdnad i den enskildes bostad.

Hemtjänst beviljas under dygnets alla timmar som punktinsatser. Punktinsatser kan innebära återkommande och täta besök. Vid vård i livets slutskede kan tillsyn och omvårdnad beviljas i längre sammanhängande och tätt återkommande tidsperioder. Vid behov av tillsyn dygnet runt (vak) fattas beslut av ansvarig sjuksköterska enligt hälso- och sjukvårdslagen.

Den som så önskar ska kunna bo kvar i sin bostad till livets slut. Vid behov av omfattande insatser där skälig levnadsnivå inte kan garanteras ska den enskilde motiveras att ansöka om vård- och omsorgsboende eller söka annan boendeform där behov av trygghet och säkerhet bättre kan tillgodoses. Vid bedömning ska också kostnaden för insatsen vägas in i förhållande till andra insatser som bedöms tillgodose den enskildes behov (se sid 4, andra stycket under rubrik "Skälig levnadsnivå").

Med omfattande behov avses hemtjänstinsatser 30 timmar per vecka eller andra kombinationer av insatser som motsvarar detta.

Omvårdnad

Omsorg

Omsorg är insatser för att klara den dagliga livsföringen. Hjälp med omsorg kan ges vid ett eller flera tillfällen under dygnet.

I omsorg ingår:

- Personlig vård, exempelvis personlig hygien, av- och påklädning samt toalettbesök
- Förflyttning
- Hjälp och stöd vid måltider
- Tillsyn
- Social samvaro
- Utföra hushållsarbete exempelvis diskning, bäddning, bära ut sopor

Omsorgsinsatser beviljas i timmar per vecka inom olika livsområden. Den beviljade tiden i omsorgsbeslutet är den sammantagna tiden för alla besök under en vecka. Den beviljade tiden är inte exakt utan tiden beviljas upp till en beräknad tid för att det skall finnas en viss flexibilitet som kan följa den enskildes varierande behov.

Det är den enskilde tillsammans med utföraren som avgör hur mycket tid som ska utföras upp till den beviljade tiden. Det är enbart insatser inom beviljade livsområden som ska utföras. En insats kan inte bytas mot en annan bara för att tid finns kvar. Beslut om insatser för dagliga behov avseende personlig omvårdnad kan inte omfördelas till färre dagar än vad biståndsbeslutet avser. Utförandet av beviljade insatser kan inte omfördelas från dag och kväll till natt eller tvärtom.

Den beräknade tiden i ett omsorgsbeslut ska tillgodose behov dag och kväll. Behov av insatser nattetid ligger utanför tidsramen och beviljas som en separat insats. Tid för insatser som kräver dubbelbemanning ingår i den beviljade tiden för omsorg.

I beslut om omsorg ingår social samvaro som ska tillgodose den enskildes behov av social kontakt när inga eller få egna sociala kontakter finns. I bedömningen av om social samvaro ska beviljas ska den enskildes egna kontaktnät alltid vägas in. Den som bor tillsammans med annan eller har god kontakt med anhöriga/vänner bör i normalfallet anses ha fått sitt behov av social samvaro tillgodosett genom dessa kontakter. Omfattningen av insatsen beror på den enskildes situation och vilka andra sociala aktiviteter som den enskilde beviljats. Den som saknar ett eget socialt nätverk och inte har några andra sociala aktiviteter kan beviljas social samvaro varje vecka. Den som har beviljats andra insatser som också syftar till att bryta social isolering, t.ex. ledsagning eller dagverksamhet, bör i normalfallet anses ha fått sitt behov tillgodosett genom dessa insatser.

Ledsagning

Ledsagning ges i form av stöd från en person vid insatser utanför hemmet inom Örebro kommuns gränser. Insatsens syfte är att öka möjligheten att leva ett självständigt liv och motverka isolering. Ledsagning beviljas för att ta sig till och från en aktivitet, och om behov finns, i och under aktiviteten. Aktiviteten ska vara sådan att den enskilde är i behov av den för att uppnå skälig levnadsnivå. I ledsagning ingår även hjälp till och från vårdinrättning. Insatsens omfattning beror på den enskildes individuella behov. Ledsagning kan inkludera hjälp med förflyttning, på- och avklädning hjälp vid måltider och toalettbesök i samband med insatsen.

Insatsen kan också tillgodose behov av utevistelse i form av exempelvis promenader. Det anses skäligt att den enskilde beviljas upp till en timmes utevistelse per vecka och själv välja om hen vill använda sin tid vid ett längre tillfälle eller flera kortare promenader.

Ledsagning beviljas om maximalt upp till 12 timmar per månad om inte särskilda skäl finns. Om behovet av ledsagning överstiger 12 timmar per månad bör biståndshandläggaren överväga om det finns andra insatser eller aktiviteter som kan tillgodose den enskildes behov av social stimulans.

I insatsen ingår inte att följa med vid inköp eller andra serviceinsatser. Om den enskilde är beviljad inköp bör promenad om möjligt förläggas i samband med detta.

Avlösning

Insatsens syfte är att ge avlösning till anhöriga som vårdar en närstående. Avlösning i hemmet beviljas då en anhörig vid enstaka tillfälle eller regelbundet behöver få avlösning. Den anhörige kan då bli avlöst av omvårdnadspersonal. Insatsen är avgiftsfri upp till 12 timmar per månad. Om behovet överstiger 12 timmar görs en individuell prövning av insatsens omfattning.

Avlösningen innebär inte regelmässig omvårdnad/service, exempelvis planerad dusch och veckostädning. Det går inte att spara den beviljade tiden från en månad till en annan.

Skötsel av husdjur

Skötsel av husdjur beviljas inte utom i undantagsfall under begränsad tid.

Egenvård

Åtgärder som endast kan utföras av viss behörig personal eller kräver viss sjukvårdsutbildning eller mer omfattande instruktion och handledd träning är att beteckna som hälso- och sjukvård. För att hemtjänstpersonal ska utföra sådana åtgärder krävs en delegering/ instruktion från legitimerad personal. Sådana åtgärder är inte omvårdnadsinsatser enligt socialtjänstlagen och omfattas därför inte av biståndsbeslutet.

Om legitimerad personal bedömer att hälso- och sjukvårdsuppgifter kan utföras som egenvård kan insatser beviljas för egenvård. En förutsättning för att beviljas bistånd är i dessa fall att den enskilde själv klarar av att ta ansvar för uppgiften men behöver praktiskt hjälp. Behovet ska inte kunna tillgodoses på annat sätt.

För att bistånd för egenvårdsåtgärd ska kunna beviljas krävs:

- en egenvårdsbedömning som visar att åtgärden bedömts som egenvård och att den enskilde själv bedömts kunna ansvara för insatsen
- att personal som ska genomföra åtgärden inte behöver särskild utbildning

Vilka åtgärder som kan bedömas som egenvård kan inte anges generellt. Bedömningen görs av ansvarig legitimerad personal. Den enskildes förmåga att ansvara för åtgärden är dock avgörande. Om den enskilde t.ex. har nedsatt kognitiv förmåga som innebär att denne inte har förmåga att ansvara för sin medicinering så ska hanteringen av läkemedel och andra medicinska åtgärder skötas av hälso- och sjukvårdspersonal och inte som egenvård.

Egenvårdsbedömningen ska följas upp av den legitimerade personalen. Om förutsättningarna för egenvårdsbeslutet förändras så ska den legitimerade personalen uppmärksammas på detta så en ny bedömning kan ske.

Service

Service avser praktisk hjälp i och kring hemmet, exempelvis med bostadens skötsel, inköp, post- och bankärenden.

Den enskilde kan få service på två sätt:

- Servicetjänster för personer 75 år och äldre enligt lagen om kommunal befogenhet
- Servicetjänster med bistånd enligt socialtjänstlagen

Servicetjänster för personer 75 år och äldre enligt lagen om kommunal befogenhet

Från det år man fyller 75 kan den enskilde beställa servicetjänster upp till åtta timmar per månad utan biståndsbeslut. Personen avgör själv vilka tjänster det finns behov av och hur ofta de ska utföras. Sammanboende, som båda är 75 år eller äldre, kan tillsammans använda 16 timmar per månad. Det går inte att spara timmar till nästa månad.

Detta gäller följande servicetjänster

- Fixartjänst
- Fönsterputs.
- Inköp
- Matlagning.
- Snöskottning

- Städning
- Vädra/piska stora mattor.
- Tvätt
- Trädgårdsarbete
- Aktivitet

Servicejänster via biståndsbeslut

Hushållets totala situation avgör hur mycket hjälp personen kan få. Sammanboende har ett gemensamt ansvar för de praktiska sysslorna i hemmet. Servicejänster via biståndsbeslut registreras på en person per hushåll men båda får tillgång till insatsen om ingen kan utföra sysslorna. Det går inte att spara timmar från en månad till en annan.

Servicejänster med ansökan via blankett

Den enskilde kan ansöka om städning, tvätt, inköp och fönsterputs ett visst antal timmar via en blankett. Personer under 65 år måste komplettera sin ansökan med ett läkarintyg som styrker behovet.

Städning beviljas upp till tre timmar per månad. Som skälig levnadsnivå bedöms att en person får högst 2 rum och kök, inklusive badrum, städade. Flyttstädning beviljas inte.

För mindre frekventa sysslor enligt nedan, beviljas ingen extra tid. Dessa ska planeras in så att de rymms inom den redan beviljade tiden.

- Rengöring av kylskåp, spis, fläkt
- Avfrostning av kyl och frys
- Rengöring av köksskåp, garderober etc.

Bostaden ska hållas i sådant skick att den enskilde kan leva, bo och känna trivsel i sitt hem och genom stöd i vardagen kunna bibehålla sin självständighet och delaktighet i så stor utsträckning som möjligt.

Tvätt beviljas upp till tre timmar per månad. I tvätt ingår att exempelvis boka tvättstuga, ladda tvättmaskinen, hänga upp- och ta ned tvätt, strykning, mangling, lägga in den rena tvätten i skåp och bädda rent i säng.

Inköp beviljas upp till fyra timmar per månad. I insatsen ingår inköp av dagligvaror i närmaste välsorterade affär samt post-, bank- och apoteksärenden. Att skriva inköpslista, handla och plocka upp varor, redovisa kvitton och pengar ingår. I insatsen ingår att den enskilde ges möjlighet att följa med och handla vid enstaka tillfällen.

Fönsterputs beviljas upp till fyra timmar per år.

Servicejänster vid större behov

Om den enskilde är i behov av ytterligare servicejänster sker en ny ansökan och en fördjupad behovsutredning sker.

Ansökan om hjälp med tjänster som är ett fastighetsägaransvar beviljas inte som en insats enligt socialtjänstlagen (exempelvis snöskottning, sandning, gräsklippning). Fastighetsägare har skyldighet att ombesörja detta. Mot bakgrund av detta hänvisas till hushållsnära tjänster.

Mattjänst - Lunchlåda

Mattjänst i form av lunchlåda beviljas för personer med identifierat behov av stöd och hjälp i samband med måltiden. Behov av stöd och hjälp vid måltider ingår i beslut om omsorg och omfattar praktisk hjälp som kan behövas vid huvud- och/eller mellanmål. Utförligare beskrivning finns i riktlinjer för mat måltid och nutrition¹⁴.

Innan beslut om mattjänst tas ska andra insatser övervägas. Hos personer med mindre omfattande behov av hjälp och stöd kan inköp vara ett bättre alternativ för att stimulera självständighet. Utbudet i övriga samhället av färdigmatsprodukter i affärer och färdiglagad mat från restauranger har ökat över tid. Alternativen till de lunchlådor som erbjuds via kommunen har därmed ökat.

Lunchlådan är baserad på ett energi- och näringsinnehåll motsvarande 25 % av det dagliga näringsbehovet. Behovet av energi och näring över hela dygnet måste därför beaktas hos personer med behov av stöd och hjälp vid måltiden bland annat för att förebygga undernäring¹⁵.

Den enskilde kan välja varm eller kyld lunchlåda. Det finns minst två maträtter att välja mellan varje dag, och det finns möjlighet att få specialkost efter ordination. Den enskilde kan välja leverans av lunchlåda sju dagar i veckan, fem dagar i veckan eller vid enstaka tillfällen.

Trygghetslarm

För personer i ordinärt boende finns möjlighet att få trygghetslarm installerat. Trygghetslarmet fungerar inomhus i bostaden. Syftet med insatsen är att öka den enskildes trygghet och säkerhet i bostaden. För att få ett trygghetslarm krävs ett biståndsbeslut.

Närståendeersättning

Närståendeersättning är ett ekonomiskt bidrag för att kunna få hjälp av en anhörig. Det ska alltid finnas starka skäl till ekonomisk ersättning för vård som utförs av anhörig.

Grund för bedömning är:

- Omfattande vårdbehov dygnet runt med tyngdpunkt på personlig omvårdnad
- Behov som inte kan tillgodoses via ordinarie hemtjänstorganisation

Bidraget utbetalas till personen som är i behov av hjälp, som i sin tur anlitar hjälpare. Bidraget är skattefritt. Anhörig som vårdar och ersätts med bidrag är inte att betrakta som anställd i kommunen.

Närståendeersättning kan inte kombineras med några andra biståndsinsatser i hemmet än trygghetslarm.

¹⁴ Riktlinjer för mat, måltider och nutrition - Örebro kommun

¹⁵ SOSFS 2014:10 Förebyggande och behandling vid undernäring

Dagverksamhet

Dagverksamheter är till för personer med behov av stöd i den dagliga livsföringen. Det övergripande syftet är att ge tillgång till en vardagsrehabilitering och specifik för att underlätta kvarboende i den ordinära bostaden.¹⁶

I Örebro kommun är dagverksamheterna indelade i tre inriktningar, dagvård med social inriktning, dagvård med demensinriktning och dagrehabilitering. Dagverksamhet ska inte sammanblandas med Daglig verksamhet, som är en insats enligt LSS, eller annan form av dagliga gruppaktiviteter som sker utan rättslig prövning exempelvis vid kommunens träffpunkter.

Nedre åldersgräns är 65 år för dagvård med social inriktning och dagrehabilitering. Undantag kan göras för person där dagverksamhet kan leda till ökad självständighet och att behovet av omvårdnadsinsats minskar.

Dagvård med social inriktning

Dagvård kan beviljas både som en insats enligt SoL och HSL.

Syftet är att ge möjlighet att upprätthålla aktivitetsförmåga, få stimulans och social gemenskap.

Målgrupp är personer i ordinärt boende som riskerar eller har nedsatt aktivitetsförmåga på grund av ålder eller sjukdom och har:

- behov av stöd för att upprätthålla aktivitetsförmåga och få struktur i sitt dagliga liv
- behov av social gemenskap och stimulans som personen inte har förmåga att få på annat sätt

Dagvård riktar sig till personer som uppvisar motivation och vilja samt har förmåga till aktiviteter i grupp.

Dagvård med demensinriktning

Demensdagvård kan beviljas både som en insats enligt SoL och HSL. Beslut ska fattas i samråd med ansvarig i respektive dagverksamhet och följas upp regelbundet.

Syftet är att ge möjlighet till social samvaro, kognitiv stimulans, struktur och innehåll i dagen samt meningsfulla aktiviteter.

Målgrupp är personer i ordinärt boende med lätt/medelsvår demens eller kognitiv störning med dement beteende som t.ex. glömska, förändrat socialt beteende. Om demensutredning ej är gjord ska initiativ tas till att en demensutredning påbörjas, ansvarig är den som beslutat om demensdagvård.

Dagrehabilitering

Dagrehabilitering är en hälso- och sjukvårdsinsats och beviljas inte av biståndshandläggare.

---

¹⁶ Vidare läsning ”Riktlinje för dagverksamhet – Örebro kommun 2010”

7. Bistånd avseende korttidsvård

Korttidsvård är en sängplats utanför det egna boendet, avsedd för tillfällig vård och omsorg dygnet runt och är ett komplement till stöd i hemmet.

Att bevilja korttidsvård

Korttidsvård är riktat till personer med omfattande behov av stöd och hjälp under stora delar av dygnet. En plats i korttidsvård kan ha olika syften:

- Återhämtning och/eller mobilisering
- Utredning av den enskildes framtida behov av stöd och hjälp.
- Rehabilitering
- Avlastning för anhöriga
- Vård i livets slutskede

Prioriteringsordning korttidsvård

I myndighetsavdelningens uppdrag ingår att anvisa till korttidsvård. Av det skälet beskrivs också vilken prioriteringsordning som gäller för fördelning av plats. Prioriteringsordningen gäller aldrig utan undantag. Särskilda individuella skäl kan göra att avsteg från prioriteringsordningen måste göras.

Prioriteringsordning

1. Personer med beslut om utredning i hemmet och behov av sviktplats
2. Utskrivningsklara personer från sjukhuset
3. Personer med ohållbar hemsituation
4. Personer med beslut om rehabiliteringsplats enligt HSL från ordinärt boende
5. Planerade avlastningar från ordinärt boende

Inriktningar korttidsvård

Utrednings- och rehabiliteringsplats

Är aktuell när det fortsatta behovet av vård, omsorg och/eller rehabilitering behöver utredas, i de fall utredningen inte kan genomföras i hemmet. Det finns särskilda platser för personer som har en kognitiv svikt/demens. Möjlighet finns också att ta emot personer som till följd av omfattande medicinska behov under en period behöver omfattande vårdinsatser som inte kan tillgodoses i det egna hemmet.

Som en del i utredningen ska den enskildes resurser identifieras och möjlighet till rehabilitering ges. Den tvärprofessionella bedömningen ska sammanställas och fungera som ett underlag för fortsatt vård, omsorg och rehabilitering.

Rehabiliteringsplats är en insats enligt hälso- och sjukvårdslagen och beviljas inte av biståndshandläggare.

Sviktplats – utredning i hemmet

Sviktplats är ett erbjudande och inget biståndsbeslut. Plats erbjuds till personer som kommer hem från sjukhus med insatser inom ramen för utredning i hemmet. Erbjudande om sviktplats är giltigt under perioden för beslut om utredning i hemmet, dock längst 14 dagar. Erbjudandet

innebär att den enskilde vid behov själv kan skriva in sig på sviktplatsen inom 24 timmar från det att behovet uppstår. Vid nyttjande av sviktplats ska uppföljning göras av behovet inom tre dagar av biståndshandläggare.

Trygghetsplats i väntan på vård- och omsorgsboende

Är aktuell för personer som väntar på plats på vård- och omsorgsboende och inte kan vänta i det egna hemmet. Insatsen kan också beviljas i väntan på att annan åtgärd ska utföras, t ex bostadsanpassning eller väntan på operation. Om personen vistas på sjukhus inför beslut om trygghetsplats bör den enskilde få pröva sin möjlighet att komma hem. Beslut om trygghetsplats ska följas upp vid förändrat behov.

Trygghetsplats – inriktning växelvård

Är aktuell för personer som bor i ordinärt boende och har behov av omsorgsinsatser och tillsyn samtidigt som anhöriga är i behov av avlösning i sin roll som vårdare. Att ha regelbundet återkommande perioder av växlande vård mellan egna bostaden och korttidsvård kan bidra till att den enskilde kan bo kvar hemma i sitt ordinära boende längre än vad som annars hade varit möjligt. Beslut om växelvård ska följas upp vid förändrat behov, dock minst en gång årligen.

Trygghetsplats – i livets slutskede

Beslut om denna inriktning är ett beslut enligt hälso- och sjukvårdslagen och beviljas inte av biståndshandläggare.

8. Bistånd avseende Vård- och omsorgsboende

Vård- och omsorgsboende är Örebro kommuns benämning på särskilt boende och är en gemensam benämning för vårdboende och boendeformer för personer med demenssjukdom.

Att bevilja vård- och omsorgsboende

Vård- och omsorgsboende är avsett för personer som i den dagliga livsföringen behöver trygghet och närhet till personal dygnet runt utifrån:

- omfattande behov av omvårdnadsinsatser som inte är tillfälliga
- skäl kopplade till psykiska och/eller fysiska funktionstillstånd
- behov av tillsyn eller andra insatser under stor del av dygnet och/eller upplever en så stor otrygghet, ensamhet, osäkerhet eller oroskänsla i sitt ordinära boende att välbefinnandet hotas.

Hög ålder, runt 90 år, otrygghet och social isolering hos den enskilde ska särskilt beaktas vid bedömning av behov av vård- och omsorgsboende¹⁷.

Beslut om vård- och omsorgsboende anger inte i detalj vad som ska utföras. Behov av omvårdnad, service och trygghet ska tillgodoses dygnet runt inom ramen för beslutet. Det är den enskilde tillsammans med verksamheten som anpassar insatserna efter individens beslut i en genomförandeplan.

Flytt från ett vård- och omsorgsboende till ett annat är en verkställighetsfråga och kräver inget biståndsbeslut. Om den enskilde eller god man motsätter sig en flytt uppstår frågan om beslutet är överklagbart. JO har konstaterat att ett beslut om ändrad verkställighet avseende bistånd i form av särskilt boende kan bli föremål för domstolsprövning. En sådan åtgärd kan inrymma moment som kan påverka den enskildes situation i flera hänseenden och därmed få sådana konsekvenser för den enskilde att hen torde ha ett berättigat intresse att få åtgärden prövad av domstol¹⁸. Även Högsta förvaltningsdomstolen har kommit till en liknande slutsats i ett ärende som rör nämndens beslut att flytta en person från ett särskilt boende till ett annat¹⁹. Så kan vara fallet om flytten innebär en ändring av inriktningen på vården och omsorgen, den enskilde flyttas långt från hemorten eller om hen har bott länge i det nuvarande boendet. Skyldigheten för nämnden att fatta ett formellt överklagbart beslut får bedömas i varje enskilt fall.

Personer som är aktuella för vård- och omsorgsboende har i de flesta fall omfattande sociala och medicinska behov. Vid utredning krävs därför samverkan med sjuksköterska och/eller arbetsterapeut.

Prioriteringsordning vård- och omsorgsboende

I myndighetsavdelningens uppdrag ingår att anvisa till vård- och omsorgsboende. Av det skälet beskrivs också vilken prioriteringsordning som gäller för fördelning av plats.

Prioriteringsordningen gäller aldrig utan undantag. Särskilda individuella skäl kan göra att avsteg från prioriteringsordningen måste göras.

¹⁷ RÅ 2007 ref 86

¹⁸ JO beslut den 30 december 2004, dnr 1838-2002

¹⁹ HFD 2012 ref. 11

Prioriteringsordning

1. Verkställighet av domstolsbeslut (sanktionsavgift)
2. Enskild som bedömts ha behov av omfattande omvårdnadsinsatser i bostaden eller inom korttidsvård
3. Enskild som fått avslag på hemtjänstansökan med omfattande behov
4. Datum för beslut

Inriktningar vård- och omsorgsboende

Vårdboende

Vårdboende utan särskild inriktning är aktuell för personer som har stora vård- och omsorgsbehov oavsett diagnos eller funktionsnedsättning. På ett vårdboende kan personerna ha mycket varierande behov och den omvårdnad och de aktiviteter som erbjuds måste vara individuellt anpassade. För personer med demenssjukdom och äldre med psykiska funktionshinder finns riktade boendeformer se nedan.

Boendeformer för personer med demenssjukdom

För att vara aktuell för någon av dessa boendeformer krävs en demensdiagnos eller kognitiv svikt med demensliknande symtom. Om demensutredning inte är gjord ska initiativ tas till att en demensutredning påbörjas.

Gruppboende för demenssjuka

Gruppboende är främst avsett för personer med medelsvår demens.²⁰

Syftet är att erbjuda

- Stöd för att upprätthålla en meningsfull tillvaro, självkänsla, trygghet och säkerhet.
- Social stimulans och gemenskap i vardagliga aktiviteter, individuellt och/eller i grupp.
- Stöd och stimulans i det vardagliga livet för att upprätthålla funktioner, förmågor och vanor.

Vårdboende för demenssjuka

Vårdboende är avsett främst för personer med svår demens.²¹

Syftet är att erbjuda:

- Enkla intryck och upplevelser, som trots svår demens ger stöd att upprätthålla en meningsfull tillvaro.
- Aktiviteter/stimulans som är individinriktade i en miljö som är lugn och ställer låga krav.
- Omfattande stöd och hjälp i vardagen och med medicinska behov.

Boende för demenssjuka med särskilda behov

Är avsett för personer med påtagliga Beteendemässiga och Psykologiska Symtom vid Demens (BPSD).

Syftet är att erbjuda:

- Tillåtande vårdmiljö där det finns utrymme för beteendemässiga symtom.
- Individanpassat bemötande i individuella möten och situationer.

²⁰ Grad 3-4 enligt Bergerskalan

²¹ Grad 5-6 enligt Bergerskalan

Boende för demenssjuka med frontal symtombild

Är avsett för personer som har en frontal hjärnskada på grund av demenssjukdom vilket kräver särskilt bemötande. Boendet karaktäriseras av en strukturerad vardag med tydliga ramar i en stressfri miljö.

Boende för yngre demenssjuka

Är avsett för yngre personer med tidig debut av sjukdomen. Omvårdnad och aktiviteter ska vara inriktade till yngre människors speciella behov.

Boende för äldre med psykisk funktionsnedsättning

Boendeformen är avsedd för personer över 65 år som har en psykiatrisk diagnos. Diagnosen i sig är inte avgörande. Personen ska dessutom ha specifika behov som tillgodoses i den boendemiljö som erbjuds. Många personer med psykiatrisk diagnos kan bo i ett vanligt vårdboende.

Parbogaranti

I begreppet skäligen levnadsnivå ingår det för den som har beviljats, eller beviljas, vård- och omsorgsboende, att kunna fortsätta sammanbo med sin make/maka, sammanboende eller registrerad partner oavsett olika omsorgsbehov.

Det är den som ansöker/är beviljad vård- och omsorgsboende som kan ansöka om parboende. Ett beslut om medboende är i grunden ett biståndsbeslut enligt SoL. Det prövas med utgångspunkt från vad som ska ingå i en skäligen levnadsnivå.

Bestämmelsen i 4 kap. 1 c § SoL är därför inte biståndsgrundande, utan är endast en precisering av när det anses ingå i den biståndsberättigades skäligen levnadsnivå att få leva tillsammans med sin make/maka, sammanboende eller registrerad partner i det särskilda boende som hen beviljas eller har beviljats sedan tidigare.

Skäligheten om parboende prövas utifrån:

- Det förutsätts att en av de sammanboende behöver bo i ett vård- och omsorgsboende eller sedan tidigare har beviljats en sådan insats.
- Varaktigt sammanboende
- Lagförändringen gäller retroaktivt. Om den ena parten redan bor i ett vård- och omsorgsboende och att paret dessförinnan varaktigt varit sammanboende.

Provboende

Innan paret flyttar ihop på ett vård- och omsorgsboende ska det finnas möjlighet att bo på prov med rätten att sedan kunna ändra sig. Under förutsättning att den egna bostaden inte sägs upp eller säljs, erhåller make/maka tre månaders ersättning för dubbel boendekostnad.

Valfrihet vård- och omsorgsboende

Den enskilde har rätt att välja vilket boende som bäst passar vad gäller behov och önskemål. Önskemål tillgodoses så långt som möjligt beroende på aktuell efterfrågan. Har man specifika behov hänvisas man till vård- och omsorgsboenden där den specifika kompetensen finns. Med specifika behov avses boende för demenssjuka med särskilda behov eller boende för äldre med psykisk funktionsnedsättning.

Väntetiden för önskad plats på vård- och omsorgsboende får inte överstiga tre månader. Överstiger eller närmar sig väntetiden tre månader blir personen erbjuden det boendet som först blir ledigt. Den enskilde behåller plats på väntelista till det boende den enskilde önskar och erbjuds flytt då lägenhet på önskat boende blir ledig. Om personen vid upprepade tillfällen tackar nej till erbjuden plats behöver en uppföljning göras för att ta ställning till om behovet och beslutet kvarstår eller kan tillgodoses på annat sätt.